

**TRGOVINE
BREZ EMBALAŽE
PO EVROPI
ZAČETNO POROČILO**

POVZETEK

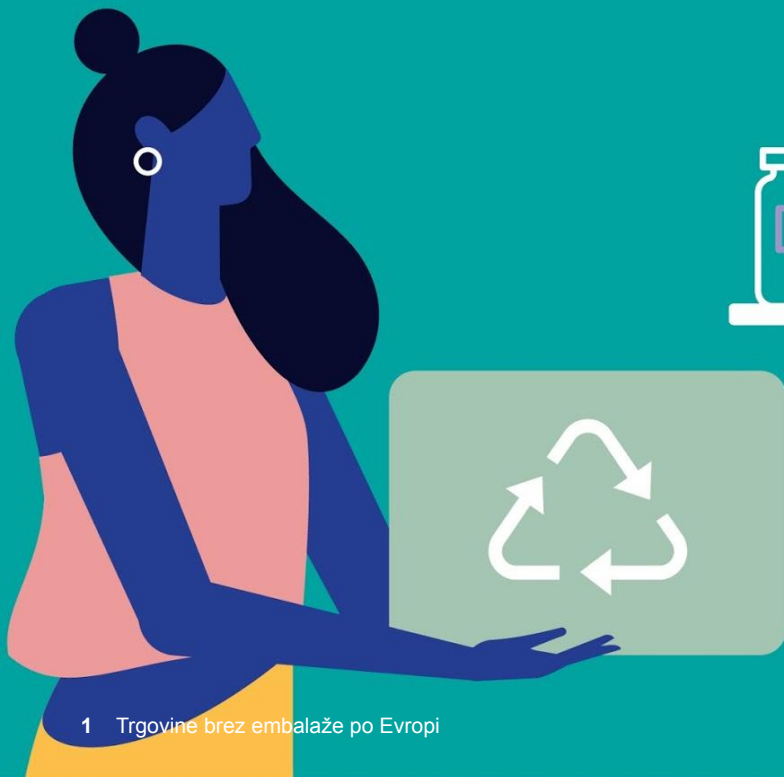

POVZETEK

Ta študija je ena prvih, ki poskuša oceniti stanje in morebitne prihodnje scenarije rasti sektorja trgovin brez embalaže v Evropi. Avtorji si prizadevajo izboljšati splošno razumevanje sektorja trgovin brez embalaže in upajo, da bo to pripomoglo k nadaljnjemu zanimanju za razvoj tega nakupovalnega modela.

Na splošno je bila ugotovljena zelo močna rast v tem sektorju, saj je v zadnjih 5-10 letih število trgovin, delovnih mest in količina prometa narasla. Dolgoročne napovedi, čeprav špekulativne, za leto 2030 ocenjujejo povprečen promet izdelkov na rinfuzo v višini 1,2 milijarde EUR, v najboljšem primeru pa še višjega.

Naslavljanje odkritih zakonodajnih ovir, nadaljnje raziskave za boljše razumevanje trga in odprava omejitev v podatkih bodo pripomogli k nadaljnji podpori tega rastočega sektorja gospodarstva.

OZADJE

Do danes je bilo izvedenih malo raziskav stanja na trgu „trgovin brez embalaže“ v Evropi.

Takšne trgovine, v katerih se izdelki običajno prodajajo na rinfuzo, kupci pa morajo prinesiti svojo embalažo za večkratno uporabo, lahko zmanjšajo porabo embalaže in količino zavržene hrane, kar je glavna prednostna naloga hierarhije ravnanja z odpadki. Med naraščajočo zaskrbljenostjo javnosti glede obsega zapakiranosti izdelkov, pogosto v materialih za enkratno uporabo, trgovine brez embalaže predstavljajo dragoceno rešitev za to perečo okoljsko vprašanje.

Da bi odpravili pomanjkanje razumevanja tega sektorja v Evropi, so Eunomia, Zero Waste Europe (ZWE) in Réseau Vrac, s pomočjo sodelujočih organizacij mreže ZWE, v 10 evropskih državah izvedli ankete med trgovinami brez embalaže s ciljem raziskati tri teme:

ŠIRŠO SLIKO STANJA TRGOVIN BREZ EMBALAŽE V EVROPI

POTENCIAL ZA NJIHOVO RAST IN MOŽNE GOSPODARSKE, DRUŽBENE IN OKOLJSKE VPLIVE

PRIPOROČILA ZA EU, KI BI OMOGOČALA NADALJNJE URESNIČEVANJE TEGA POTENCIALA

OBSEG

Raziskava se osredotoča na trgovine, kjer je večina ponujenih izdelkov na voljo brez embalaže. Drugače povedano, kupci prinesejo svojo embalažo za večkratno uporabo, izdelki pa so ovrednoteni glede na težo ali prostornino. Tovrstne trgovine so običajno manjše, lokalne ali pa povezane z določenim proizvajalcem. Nekatere prodajajo tudi manjše količine konvencionalno embaliranih izdelkov.

Pomen naziva “trgovina brez embalaže” za posamezno trgovino lahko variira tudi med državami. Na primer, zaradi lokalnih in državnih pričakovanj glede deleža in kriterijev za izdelke brez embalaže, ki so potrebni za doseg naziva, bi se nekatere od trgovin v določenih državah lahko smatrale za trgovine brez embalaže, v drugih državah pa ne. Harmonizacija definicije je še v teku, v raziskavi pa so bile uporabljene najboljše dostopne informacije.

Izključene so trgovine veletrgovcev, kjer je brezembalažnim izdelkom namenjen le delček ponudbe. Osredotočenost na trgovine brez embalaže pomeni tudi, da raziskava ne obravnava vplivov napram drugim sektorjem ali poslovnim modelom.

ANALIZA PODATKOV IN REZULTATI

Podatki o trgovinah so bili zbrani v anketi, ki je bila preko Zero Waste Europe in Réseau Vrac razdeljena trgovinam brez embalaže. Na anketo je odgovorilo 268 trgovin iz Avstrije, Belgije, Bolgarije, Češke, Francije, Nemčije, Latvije, Slovenije, Španije in Ukrajine. Vse ugotovitve v povzetku in celotnem poročilu temeljijo na tem naboru podatkov in jih je treba v tem kontekstu tudi razlagati. Kjer so bile narejene ekstrapolacije z namenom ponazoritve trendov na ravni EU, so bile narejene na s predpostavko, da je osnovni nabor podatkov reprezentativen za sektor brez embalaže po vsej EU, kar morda ne drži.

Dodatno so napovedi osnovane na trenutnih tržnih trendih in ne upoštevajo morebitnih radikalnejših sprememb v gospodarstvu in potrošnji, kar pomeni, da so zaključki lahko podcenjeni. Čeprav sledeče ugotovitve zagotavljajo dragocen vpogled v sektor, jih je treba obravnavati kot prvi poskus ocenjevanja trendov in konteksta, ne pa kot poskus dajanja natančnih količinskih tržnih ocen.

¹ Sodelujoče organizacije povezane z ZWE so: Ekologi brez meja (Slovenija), Friends of the Earth (Češka), Rezero (Španija), Za Zemiata (Bolgarija), Zero Waste Alliance (Ukrajina), Zero Waste Austria, Zero Waste Kiel (Nemčija), Zero Waste Latvija. Sodelujoče organizacije povezane z Réseau Vrac so: Réseau Vrac Belgium in Réseau Vrac France.

PREGLED TRGOVIN BREZ EMBALAŽE PO EVROPI

Izsledki raziskave kažejo na zelo močno rast v tem sektorju v zadnjih 10 letih v smislu števila trgovin, števila delovnih mest in skupne rasti prometa. Slednje je prikazano na sliki 1, ki hkrati predstavlja tudi dolgoročno oceno rasti sektorja. Oranžna prekinjena črta predstavlja povprečno oceno celotnega sektorskega prometa v EU za leto 2030 v višini 1,2 milijardi² EUR oziroma 3,5 milijard v najboljšem možnem scenariju. Ta napoved je bila izpeljana na naslednji način:

- Uporaba raziskovalnega vzorca 10 držav za določitev stopnje rasti števila trgovin v obdobju 2009 – 2019;
- Prilagoditev te stopnje rasti na vsako državo EU z oceno razmerja med pariteto kupne moči (PKM) in številom trgovin v vzorčnih državah ter razširitev tega odnosa na trgovine, ki niso bile vključene v raziskavo³;

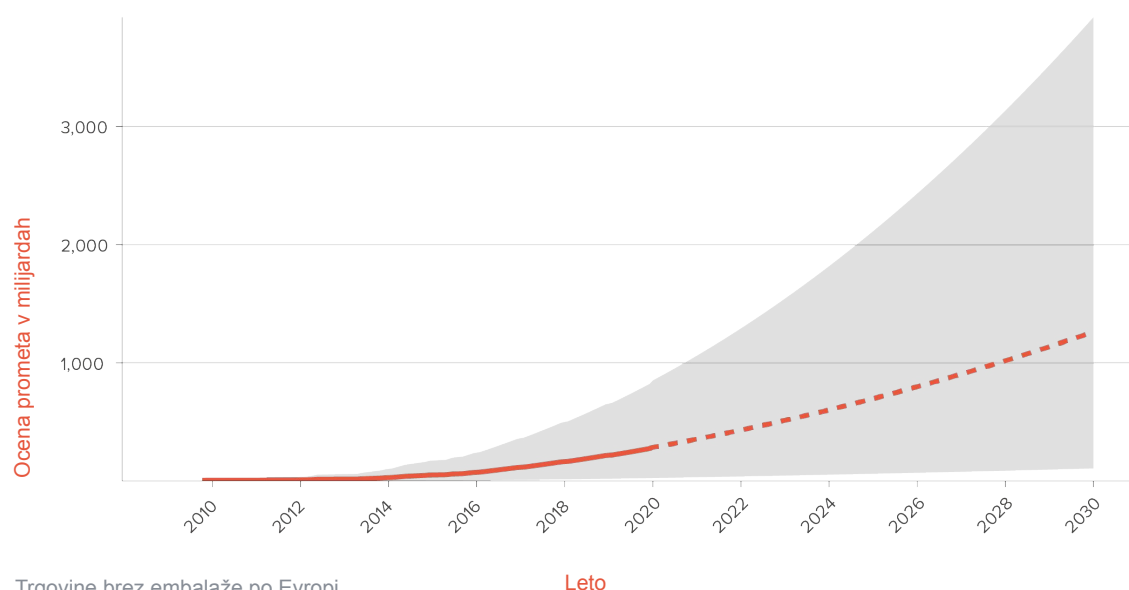
- Dodeljevanje povprečnega prometa vsaki novi trgovini, ki izhaja iz anketnih odgovorov;
- Projeciranje stopnje rasti števila trgovin linearno do leta 2030 in združitev s povprečnim prometom za vsako novo trgovino.

Ta dolgoročna ocena kaže, da imajo trgovine brez embalaže velik potencial, da postanejo znaten del trga EU.

² Sivo območje predstavlja 95% interval zaupanja za oceno, s spodnjo mejo 106 milijonov EUR in zgornjo mejo 3,9 milijard EUR.

³ Model upošteva te države članice EU, vključno z VB. Podatki iz Ukrajine so bili uporabljeni za pripravo modela, niso pa vključeni v rezultate.

Figura 1: Napoved količine prodanih izdelkov brez embalaže do leta 2023

Podatki, zbrani z anketo o maloprodaji, so omogočili tudi vpogled v gospodarski, družbeni in okoljski vidik trgovin brez embalaže. Naslednje številke ponazarjajo nekaj teh ugotovitev in izhajajo neposredno iz vzorca:

V sektorju se močno povečuje število delovnih mest, pri čemer modeliranje daje povprečno oceno **10.000 delovnih mest** v EU leta 2023.⁴

Ocenjeno zmanjšanje količin embalaže po vsej EU leta 2023 je približno **5500 ton**.⁵

Trgovine ocenjujejo, da so se v povprečju izognile **1 toni** embalaže na trgovino na leto.⁶

Približno **70%** izdelkov v vzorčnih trgovinah je brez embalaže.

Povprečni prihodek trgovin znaša približno **170.000 EUR** in kaže rast v zadnjih treh letih.

74% trgovin se nahaja v mestnih središčih, **6%** pa v vaseh in na podeželju.

Najbolj prodajana sta hrana in pijača, sledijo pa čistila, kozmetični izdelki in zero waste pripomočki.

Trgovine **dajejo prednost lokalnim dobaviteljem**: z naraščajočo razdaljo med trgovino in dobaviteljem pada količina naročenih izdelkov.

Podrobne podatke in metodologijo ocenjevanja najdete v popolnem poročilu.

⁴ 95% interval zaupanja s spodnjo mejo 1036 mest in zgornjo mejo 26.937 mest

⁵ 95% interval zaupanja s spodnjo mejo 1968 ton in zgornjo mejo 9185 ton

⁶ 95% interval zaupanja s spodnjo mejo 362 kilogramov in zgornjo mejo 1690 kilogramov

ZAKONODAJNA PRIPOROČILA ZA SPODBUJANJE TRGOVIN BREZ EMBALAŽE

Poleg ankete o trgovinah so bile sodelujoče organizacije pozvane, naj izpolnijo ločeno anketo⁷ in prispevajo svoje mnenje o zakonodajnih ovirah, ki omejujejo rast v tem sektorju. Iz njihovih odgovorov je mogoče izluščiti tri ključne teme:

1 BOLJŠE RAZUMEVANJE CELOTNIH STROŠKOV EMBALAŽE

Izražena je bila zaskrbljenost, da je embalaža praktično subvencionirana kot posledica tega, da se vsi **stroški ob koncu njene življenjske dobe**, vključno z zunanjimi kot je smetenje, **ne odražajo ustrezno v ceni embalaže**.

Ti pomisleki so že obravnavani v 8a členu posodobljene Okvirne direktive o odpadkih, ki uvaja posebne minimalne zahteve za sheme razširjene odgovornosti proizvajalca, kar pomeni tudi, da morajo njihova finančni prispevki pokriti:⁸

- Ločeno zbiranje odpadkov.
- Naknadni prevoz in obdelava odpadkov, vključno z obdelavo, ki je potrebna za doseganje ciljev ravnanja z odpadki v Uniji.

Vendar **obstajajo priložnosti za nadaljnje izboljšave** na tem področju. Direktiva ne zahteva, da pokrijejo stroške dela embalaže, ki vstopa v tok mešanih odpadkov, niti ne zajema stroškov smetenja vseh embalažnih izdelkov. Poleg tega obstajajo določene okoliščine, ko lahko države članice izvzamejo proizvajalce od kritja vseh stroškov.

Ukrepi za odpravo teh pomanjkljivosti bi lahko pomagali povečati stroškovno konkurenčnost trgovin brez embalaže. Npr. preko močne ekomodulacije embalažnine in popolno pokritostjo stroškov ravnanja z odpadki.

Na državni ravni bi lahko države članice izkoristile priložnost ob transpoziciji Direktive 2019/904 ('Direktiva o plastiki za enkratno uporabo') in razširile nabor embalažnih izdelkov in materialov za katere bodo proizvajalci morali plačevati prispevke za odpravo smetenja.

⁷ Splošnejša anketa je bila poslana ZWE, Réseau Vrac in sodelujočim organizacijam, članicam ZWE, s ciljem pridobitve enega odgovora na državo. Vključevala je vprašanja o zgodovini trgovin brez embalaže, zakonodajnih ovirah za rast in o morebitnih obstoječih raziskavah.

⁸ Direktiva (EU) 2018/851 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2018 o spremembi Direktive 2008/98/ES o odpadkih

2 JASNOST IN DOSLEDNOST PREDPISOV O PRODAJI

Anketiranci iz večih držav so poročali o težavah, ki nastajajo zaradi zakonodaje, ki je zastarela oziroma neprimerna za prodajo izdelkov na rinfuzo v samopostrežnih trgovinah. Obstaja očitna **potreba po razvoju usklajenega pristopa, s katerim bi nacionalni regulativni organi obravnavali trgovine brez embalaže, vključno z definicijo prodaje na rinfuzo in povezanih higienskih zahtev.**

Priporočljiva je izvedba podrobnejšega pregleda teh predpisov. Namenjen bi bil ugotavljanju, ali bodo dovolj nove smernice ali pa bodo za učinkovito in ustrezno ureditev trgovin brez embalaže potrebni novi predpisi.

3 RAZVOJ DOBAVNIH VERIG

Številne sodelujoče organizacije so **kot izziv izpostavile pomanjkljivo razvitost brezembalažnih dobavnih verig v primerjavi z drugimi sektorji, saj trgovine težko izkoristijo učinkovitost, povezano z ekonomijo obsega in optimizirano logistiko.**

Rast sektorja bi morala sama po sebi spodbuditi to povečano učinkovitost. Na podlagi pripomb sodelujočih organizacij pa se zdi, da sta **napredek pri prenosu celotnih stroškov embalaže na proizvajalce in izboljšanje jasnosti rinfuznih definicij ter higienskih predpisov v tem sektorju pomembna ukrepa, ki bi lahko olajšala spopadanje z izzivi dobavne verige.**

Poleg tega lahko nadaljnje raziskave za boljše razumevanje podrobnih logističnih izzivov, s katerimi se soočajo trgovine brez embalaže, osvetlijo priložnosti za povečanje konkurenčnosti brezembalažnih dobavnih verig.

To lahko vključuje oceno izzivov povezanih z dobavo določenih izdelkov in priložnosti skupinskega nakupovanja in distribucije za nižje stroške večih trgovin naenkrat.

Za popolno poročilo se obrnite na:
Zero Waste Europe
Réseau Vrac

Zero Waste Europe gratefully acknowledges financial assistance from the European Union. The sole responsibility for the content of this event materials lies with Zero Waste Europe. It does not necessarily reflect the opinion of the funder mentioned above. The funder cannot be held responsible for any use that may be made of the information contained therein.

Pripravila Eunomia
Research & Consulting
Ltd.,
s prispevki
Zero Waste Europe in
Réseau Vrac

George Beechener
Elizabeth Raine
Maxine von Eye
Chris Sherrington
Daniel Card
Joe Papineschi

Junij 2020

Odobril
Joe Papineschi
(Projektni direktor)

Zero Waste Europe is the European network of communities, local leaders, experts, and change agents working towards the elimination of waste in our society. We empower communities to redesign their relationship with resources to adopt smarter lifestyles and sustainable consumption patterns in line with a circular economy.

Réseau Vrac is the only professional organisation dedicated to the bulk industry - sale of products to consumers without packaging - in France and worldwide. Since its creation in 2016, Réseau Vrac has supported the development of this new market and promoted this means of consumption to tackle food and packaging waste generated by pre-packaged goods. Réseau Vrac represents and federates more than 1,300 professionals in the sector: suppliers, shop owners and project holders in France and worldwide.

Contributors:

Ecologists Without Borders (Slovenia)
Friends of the Earth (Czech Republic)
Rezero (Spain)
Za Zemiata (Bulgaria)
Zero Waste Alliance (Ukraine)
Zero Waste Austria
Zero Waste Kiel (Germany)
Zero Waste Latvija

DISCLAIMER

Eunomia Research & Consulting has taken due care in the preparation of this report to ensure that all facts and analysis presented are as accurate as possible within the scope of the project. However no guarantee is provided in respect of the information presented, and Eunomia Research & Consulting is not responsible for decisions or actions taken on the basis of the content of this report.